

5. Tomek W. G., Robinson K. L. 2001. *Kreowanie cen artykułow rolnych*. PWN, Warszawa, 11-15.
6. Woś A. 1996. *Agrobiznes, makroekonomia*. Key Text Warszawa, t.1.

Ф.В. Горбонос

*доктор економічних наук, професор,
Львівський університет бізнесу та права*

Н.Ф. Павленчик

*кандидат економічних наук, доцент,
Львівський національний аграрний університет*

А.О. Павленчик

*кандидат економічних наук,
Львівський національний університет ветеринарної медицини
та біотехнологій імені С.З. Гжицького*

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ СТРУКТУРИ ВИРОБНИЦТВА АГРАРНОГО СЕКТОРА УКРАЇНИ

Рівень задоволення потреб населення у високоякісних товарах є оцінкою достатності функціонування економіки країни. У форматі однієї держави здійснити виробництво кількості продукції на одну особу, що відповідає науково-обґрунтованим нормам споживання, можна лише за умов збалансованості розвитку усіх її галузей. Це означає, що має відбуватися взаємоузгоджене постачання необхідної кількості ресурсів для здійснення процесу виробництва у кожній із них.

В аграрній сфері існує дві масштабні, комплексні, взаємообумовлені галузі - рослинництва і тваринництва, які в свою чергу поділяються на низку підгалузей. Їх чисельність як на макроекономічному рівні, так і в розрізі окремих регіонів і підприємств, є прямою ознакою рівня розвитку суспільного поділу праці, зайнятості населення, використання ресурсного потенціалу і підвищення ефективності функціонування суспільного виробництва. Саме від досконалої і виваженої структури виробництва та раціонального і партнерського поєднання галузей, в тому числі і підгалузей, значною мірою визначається ефективність діяльності господарюючих суб'єктів.

Проте, у процесі реформування аграрного сектора економіки України відбулися значні зміни у структурі виробництва сільськогосподарської продукції, які, на нашу думку, не можна вважати позитивними. З низки причин, надано пріоритетність у розвитку галузі рослинництва, і зокрема

зерновій підгалузі. Як наслідок, утворився дисбаланс у розвитку галузей аграрного виробництва, що спричинило зменшення обсягів виробництва тваринницької продукції.

В ринковій економіці побудова ефективної структури виробництва має бути узгодженою з умовами досконалої конкуренції за яких підприємства несуть повну відповідальність за результати своєї діяльності. Проте, нині в практиці підприємств набуло поширення поглиблення необґрунтованого рівня виробництва і товарності продукції і, зокрема виробництва зерна.

Представниками агрохолдингів та інших крупних підприємств нав'язується суспільству зарубіжний досвід ведення крупно товарного виробництва сільськогосподарської продукції, суть якого зводиться до того, що для аграрного сектора ефективним є великотоварне виробництво, яке може забезпечити лише великий бізнес на значних площах. Для підсилення цього вони однобоко висвітлюють окремі досягнення, виправдовуючи фактичний їх інтерес на збільшення виробництва зерна, насіння соняшнику та ріпаку, які мають високий попит на світовому ринку, чим викривляють суть організації сільськогосподарського виробництва. Вони нехтують багатофункціональною формою діяльності підприємств, як це має місце насправді у розвинених аграрних країнах світу. Це спричиняє, з одного боку, надмірне використання земельних ресурсів під даний вид продукції, а з другого звузило виробництво кормів, а від так і продукції тваринництва.

Великі компанії, маючи достатню кількість коштів застосовують комплекси машин, вносять велику кількість мінеральних добрив, використовують хімічні засоби боротьби із шкідниками і хворобами сільськогосподарських культур та модифіковані високоврожайні сорти і цим самим одержують високі прибутки. Спрямування діяльності лише на бізнесовий результат агрохолдинги намагаються займатися виробництвом лише продукції рослинництва (табл. 1).

Диспропорція між окремими галузями розвивалася під впливом попиту і пропозиції.

Таблиця 1

Виробництво продукції рослинництва в Україні

Продукція	1990р.	2010 р.	2010р. до 1990р., %
Зернові та зернобобові культури, тис. тонн	51009	39271	77,0
Цукрові буряки (фабричні), тис. тонн	44264	13749	31,1
Картопля, тис. тонн	16732	18705	111,8
Овочі, тис. тонн	6666	8122	121,8

В результаті чого на один вид продукції ціна зростала, а на інший спадала. Цінова політика прогнозувалася недостатньо і ціни в основному

формувався під впливом бізнесової діяльності посередницьких структур, де не враховувалися реальні виробничі затрати. Це зумовило нестабільність виробництва і унеможливило одержання відповідних доходів товаровиробників.

Зменшення обсягів виробництва кормів у сільськогосподарських підприємствах спричинило зменшення поголів'я худоби, в тому числі і у господарствах населення, які використовували їх ресурси (табл. 2).

Таблиця 2

Виробництво продукції тваринництва в Україні

Продукція	1990р.	2010 р.	2010р. до 1990р., %
Поголів'я великої рогатої худоби, тис. гол	24623,4	4494,0	18,3
в т.ч. корів	8378,2	2631,0	31,4
Поголів'я свиней, тис. гол	19426,9	7960,0	41,0
М'яса всіх видів (у забійній вазі), тис. тонн	4357,8	2059,0	47,2
Молока, тис. тонн	24508,3	11248,0	45,9

Як свідчать дані табл. 2 поголів'я великої рогатої худоби у 2010 р. зменшилося на 20,13 млн. гол порівняно з 1990 р., в тому числі корів на - 5,75 млн. гол. та свиней на - і 1,5 млн. гол. Як наслідок, у 2010 р. м'яса вироблено на 2298,8 і молока на - 13260,3 тис тонн менше, ніж у 1990 р.

За досліджуваний період суттєво змінилися обсяги та структура вартості валової продукції (табл. 3). У 2010 р. вартість валової продукції сільського господарства у постійних цінах 2010 р. зменшилася на 87887,7 млн. грн як за рахунок продукції рослинництва, так і тваринництва.

Таблиця 3

Динаміка та структура валової продукції сільського господарства в Україні, всіх категорій господарств у постійних цінах 2010 р.

Продукція	1990 р.	2010 р.	2010р. до 1990р., %
Валова продукція всього, млн. грн.	282774,2	194886,5	68,9
в т.ч. продукція рослинництва	145502,0	124554,1	85,6
у % до загального	51,5	63,9	12,4 п.
тваринництва	137272,2	70332,4	51,2
у % до загального	48,5	36,1	- 12,4 п.

Проте, темпи зниження обсягів вартості валової продукції галузі тваринництва є значно вищими, ніж галузі рослинництва. За цей період частка валової продукції тваринництва у структурі загального виробництва сільськогосподарської

продукції зменшилася на 12,4 пункти. Підрахунки з використанням поточних ринкових цін показали, що за рахунок зниження лише обсягів виробництва м'яса і молока аграрний сектор економіки України знизив свої доходи у 2010 р. на суму близько 155 млрд. грн. у порівнянні з 1990 р.

Агрохолдинги, спрямовуючи зусилля на виробництво високодоходних видів продукції рослинництва, що орієнтоване на експорт, як це має місце в Україні і, зокрема виробництво зерна, ріпаку та соняшнику, наносять значну шкоду земельним ресурсам. Насичення посівів однотипними культурами супроводжується значним зниженням родючості ґрунтів, недотриманням вимог сівозміни, погіршенням структури посівних площ, неефективним використанням природних сінокосів і пасовищ, зумовлює появу шкідників і хвороб сільськогосподарських культур, чим спричиняє екологічну небезпеку аграрному виробництву. До того ж існуючі надвеликі виробничі структури зовсім не приділяють уваги задоволенню запитів соціального характеру сільських територій, а їх потужні машини та комплекси, що використовуються у виробничій діяльності, спричиняють руйнування доріг та іншої інфраструктури села.

В.М. Юзевич

*доктор фізико-математичних наук, професор,
Львівський університет бізнесу та права*

Н.М. Стащук

*Технічний коледж
Національного університету "Львівська політехніка"*

СПІВВІДНОШЕННЯ МІЖ ЗОВНІШНІМИ ТА ВНУТРІШНІМИ СКЛАДОВИМИ ІНВЕСТИЦІЙ В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

В умовах економічної та фінансової нестабільності держави необхідна розробка механізмів керування й автоматизації інвестиційною діяльністю фірм і підприємств в умовах високої інфляції, несприятливого інноваційного режиму та недостатньо розвинутого фінансового ринку [1].

Введемо дані, які характеризують динаміку зовнішніх та внутрішніх інвестицій I (I_1 , I_2) шахти «Краснолиманська» протягом 2007-2011 рр. (таблиця) (низку даних, зокрема, для 2007 р. приведено у праці [2]). Оскільки інвестиції I виражені у відносних (безрозмірних) одиницях і $I_1 + I_2 = I$, то достатньо дані приводити тільки для I_1 та I_2 .